

**Ковалики (Elateridae, Coleoptera) у складі консорції гнізд птахів штучних гніздівель північного сходу України****Олена Ярис, Максим Чумак**

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Мікроценози гнізд птахів штучних гніздівель (надалі ШГ), дозволяють розглядати їх, як біоценотичні системи – консорції. Провідним фактором виникнення та збільшення видового різноманіття мікроценозів гнізд є присутність виду-хазяїна, що виступає ядром консорції (детермінантом) (Чаплигіна та ін., 2015).

Твердокрилі (Coleoptera Linnaeus, 1758) – невід'ємні компоненти гніздових консорцій на різному рівні – від облігатних до нідікол, які слугують кормом для пташенят птахів ШГ (Чаплигіна, 2018). За даними Д.І. Юзик (2015), з фітофагів у трофічному відношенні горобця польового (*Passer montanus* L., 1758) переважали Coleoptera, зокрема, чорний ковалик (*Athous niger* L., 1758) з родини коваликові (Elateridae). Багато представників Elateridae є ксило- або сапробіонтами, розвиток їхніх личинок відбувається у гнилій деревині, під корою мертвих дерев, у лісовій підстилці. Личинки можуть бути і фітофагами, і хижаками, некро- і сапрофагами. Імаго – переважно фітофаги: живляться різними частинами рослин, нектаром і пилом, але трапляються й хижаки, які найчастіше поїдають попелиць або інших дрібних безхребетних (Коваль, Чумак, 2021). Попри давній інтерес до родини Elateridae, фауна та екологія її залишаються вивченими вкрай фрагментарно, що відноситься як до нідіколів в цілому, так і до жуків, що мешкають у гніздах окремих таксономічних та екологічних груп птахів.

Метою наших досліджень було з'ясувати видовий склад родини Elateridae у гніздах птахів ШГ в різних біогеоценозах північного сходу України.

В основу роботи покладені дані визначення ентомологічного матеріалу (2019–2021 рр.) із гнізд птахів, які гніздяться у ШГ. Збір матеріалу проводили у Харківській (РЛП «Фельдман Екопарк», НПП «Гомільшанські ліси») та Сумській областях (Гетьманському НПП, урочищі «Вакалівщина»), де розвішено 690 ШГ виготовлених з дощатого матеріалу, із діаметром льотка 3,0-5,5 см, на висоті 1,5-3 м над землею, на відстані 5-30 м одна від одної. Матеріал збирали та вивчали відразу, після вильоту пташенят або у випадку розореної кладки, чи смерті пташенят. Вилучені гнізда птахів поміщали у пакет із застібкою, надалі обробляли хлороформом та вкладали інформаційну етикетку. Коваликів збирали із гніздової підстилки пінцетом, а у подальшому розміщували на ентомологічні матрацики і визначали їх видовий склад.

Загалом проаналізовано 301 особину коваликів, ідентифіковано 12 видів: *Agriotes litigiosus* (Rossi, 1792), *Agriotes ustulatus* (Schaller, 1783), *Ampedus sanguinolentus* (Schränk, 1776), *Ampedus cinnabarinus* (Eschscholtz, 1829), *Ampedus balteatus* (Linnaeus, 1758), *Athous haemorrhoidalis* (Fabricius, 1801), *Ectinus aterrimus* (Linnaeus, 1761), *Hypogonus inunctus* (Panzer, 1794), *Melanotus brunnipes* (Germar, 1824), *Melanotus villosus* (Geoffroy, 1785), *Prosternon tessellatum* (Linnaeus, 1758), *Selatosomus latus* (Fabricius, 1801).

Домінуючим видом був *Selatosomus latus* (75%).